

В. А. Шатіло,

доктор юридичних наук, професор

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3274-4744>

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ КОНКУРЕНЦІЇ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Національний транспортний університет
вул. Омеляновича-Павленка Михайла, 1, 01010, Київ, Україна
E-mail: vash13@ukr.net

Мета: охарактеризувати проблеми теорії та практики конституційно-правового забезпечення захисту конкуренції у підприємницькій діяльності в Україні як єдиної системи конституційних норм та запропонувати способи їх вирішення. **Методи дослідження:** діалектичний, системний, аналіз та синтез, узагальнення. **Результати:** визначено теоретичні та практичні проблеми конституційно-правового забезпечення конкуренції у підприємницькій діяльності в Україні та запропоновано шляхи їх вирішення. **Обговорення:** системною проблемою підприємницької діяльності та захисту конкуренції є надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання, зовнішніми проявами якого є недоліки нормативно-правової регламентації підприємницької діяльності та захисту конкуренції та недоліки правозастосування, що мають наслідком неефективність державного нагляду у сфері господарської діяльності та захисту конкуренції та ускладнення здійснення господарської діяльності.

Ключові слова: конституційно-правове забезпечення; конституційні права; економічні права; підприємництво; підприємницька діяльність; право на підприємницьку діяльність; конкуренція; захист конкуренції; монопольне становище.

Постановка проблеми та її актуальність. Конкуренція є економічним суперництвом між суб'єктами господарської діяльності за кращі умови виробництва і реалізації товарів і послуг з метою отримання більшого прибутку. Її значення полягає в тому, що саме конкуренція є тим потужним інструментом ринкової економіки, рушійна сила якого мотивує підвищення ефективності виробництва, зниження виробничих затрат, прискорення впровадження нових досягнень науки та техніки. Саме ступінь розвитку економічної конкуренції є одним із вирішальних критеріїв розвиненості й цивілізованості ринкових відносин [1, с. 233]. Конкуренція не є можливою без свободи підприємницької діяльності, яка, в свою чергу, може бути обмежена лише в інтересах суспільства, що передбачає наявність певного балансу між інтере-

сами конкуруючих груп. Враховуючи, що особливого значення набуває правове забезпечення захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, яке фактично є встановленням державою правил допустимої та забороненої поведінки при здійсненні підприємницької діяльності. Конституція України є Основним Законом нашої держави, який закладає підвалини правового регулювання у поточному законодавстві через норми-цілі, норми-принципи, установчі норми, норми-визначення тощо [2, с. 117]. Виходячи з цього, конституційно-правове забезпечення суспільного інституту, в тому числі конкуренції у підприємницькій діяльності в Україні, становить певну рамкову конструкцію, яка встановлює основні засади правового регулювання її функціонування.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Проблеми конституційно-правового забезпечення конкуренції у підприємницькій діяльності в Україні висвітлені у значній кількості робіт таких науковців як Ю.Г. Барабаш, С.В. Глібо, Р.Ф. Гринюк, Р.А. Джабраїлов, С.І. Іщук, А.В. Міщенко, М.В. Савчин, Ю.В. Ткаченко, М.В. Устименко та ін. Проте у працях багатьох дослідників проблеми конституційно-правового забезпечення конкуренції у підприємницькій діяльності в Україні здебільшого висвітлювались або під кутом зору проблем реалізації соціально-економічних прав людини (Ю.Г. Барабаш, П.М. Рабінович, В.В. Костицький, А.В. Малько, А.В. Міщенко, М.В. Савчин, Н.М. Оніщенко, М.Ф. Селівон, В.О. Устинова, Ю.М. Тодика, В.Я. Тацій, М.І. Козюбра, В.С. Лук'янець-Шахова, Н.М. Пархоменко), або окремих складових частин конституційно-правового забезпечення: засади національної економічної безпеки (В.О. Антонов), обмеження конституційної свободи на підприємницьку діяльність окремих фізичних осіб (А.Ю. Олійник), конкуренції у цифровій економіці (В.М. Грудницький), контролю Антимонопольного комітету України за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції суб'єктами господарювання, які займають монопольне (домінуюче) становище на ринку (М.С. Сус) та ін. Виходячи з викладеного, виникає потреба у здійсненні дослідження конституційно-правового забезпечення захисту конкуренції у підприємницькій діяльності в Україні як єдиної системи норм.

Метою статті є здійснення характеристики проблем теорії та практики конституційно-правового забезпечення захисту конкуренції у підприємницькій діяльності в Україні як єдиної системи конституційних норм та пропозиція способів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Конституції України лише невелика частина норм стосується підприємницької діяльності, право на здійснення якої закріплено у розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина». Відповідно до ч. 1 ст. 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Держава забезпечує захист конкуренції у підпри-

ємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом (ч. 3 ст. 42 Конституції України) [3]. У свою чергу ці положення Конституції України пов'язані з іншими положеннями, закріпленими в ст. 15 Конституції України, – щодо засад економічної багатоманітності; ст. 16 Конституції України – щодо найважливішої функції держави – забезпечення економічної безпеки України; в ст. 41 Конституції України – щодо засад права власності; ст. 43 Конституції України про право на працю та ст. 54 Конституції України щодо гарантій свободи творчості та захисту прав інтелектуальної власності [4, с. 152]. Ці положення Конституції України утворюють систему конституційних гарантій, які полягають в утворенні таких правових інститутів, які б гарантували свободу підприємництва, охороняли й захищали це право від посягань інших суб'єктів [4, с. 156].

Із положень ст. 42 Конституції України можна виділити такі аспекти конституційно-правового забезпечення підприємницької діяльності: 1) право на підприємницьку діяльність; 2) захист конкуренції у підприємницькій діяльності; 3) засади правомірного обмеження конкуренції. Кожен із зазначених аспектів конституційно-правового забезпечення підприємницької діяльності конкретизується в окремих нормативно-правових актах. Зокрема, право на підприємницьку діяльність та порядок його здійснення регламентується Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України, Податковим кодексом, Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», Законами України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», «Про ліцензування видів господарської діяльності», «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва», «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», «Про фермерське господарство», підзаконними актами.

Питання захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та засади її правомірного обмеження регламентовано Законами України «Про захист економічної конкуренції», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про Антимонопольний комітет України», «Про природні монополії», «Про публічні закупівлі», «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», акти Кабінету Міністрів.

Однією із системних проблем підприємницької діяльності та захисту конкуренції називають надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання. У цьому контексті виникають питання щодо ознак такої надмірності. На нашу думку, за своєю сутністю надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання становить порушення балансу між загальним інтересом – інтересом держави, суспільства, та приватним інтересом суб'єкта господарювання. Зовнішніми проявами надмірності втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання є недоліки нормативно-правової регламентації підприємницької діяльності та захисту конкуренції та недоліки правозастосування, що має наслідком неефективність державного нагляду у сфері господарської діяльності та захисту конкуренції та ускладнення здійснення господарської діяльності.

Серед недоліків нормативно-правової регламентації підприємницької діяльності та захисту конкуренції дослідники традиційно називають: 1) невизначеність пріоритетності законодавчих актів щодо регулювання підприємницької діяльності та конкуренції; 2) складеність і об'ємність нормативної бази; 3) перманентне внесення змін до законів, що має наслідком нестабільність і внутрішню суперечливість законодавчих актів і окремих їх норм щодо регулювання підприємницьких відносин та відносин конкуренції; 3) відсутність у деяких законах механізмів їх реалізації; 4) нечіткість правових норм [5, с. 35-36].

Крім цього, 27 червня 2014 року було укладено Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, глава 10 якої «Конкуренція» містить положення про ан-

тиконкурентні дії та злиття, державну допомогу, питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями, дотримання прозорості, торгівлі та сталого розвитку [6].

Підсумовуючи зміст глави 10 Угоди про асоціацію, зміст домовленостей можна охарактеризувати таким чином: 1) порушення конкурентного законодавства, такі як узгоджені дії, зловживання домінуючим становищем, злиття та поглинання, що обмежують конкуренцію, визнаються факторами, які негативно впливають на торгівлю між сторонами. ЄС та Україна зобов'язуються проводити ефективну антимонопольну політику шляхом запровадження відповідного законодавства та через спроможні органи контролю; 2) норми Закону України «Про захист економічної конкуренції» у сфері конкуренції повинні мати пріоритет над положеннями інших законів; 3) сторони зобов'язались застосовувати конкурентне законодавство прозоро, у стислі строки і недискримінаційно, що передбачає проведення слухань при накладанні санкцій за порушення антимонопольного законодавства, судовий перегляд таких рішень, завчасне повідомлення про попередні висновки в справі; 4) Антимонопольний комітет України зобов'язується опублікувати принципи оцінки горизонтальних злиттів та принципи визначення санкцій за порушення антимонопольного законодавства; 5) передбачено обмін інформацією у сфері конкуренції, можливість співробітництва щодо правозастосування. Спори щодо виконання Угоди у сфері антиконкурентних дій вирішуються лише в рамках взаємних консультацій без застосування механізму врегулювання спорів (спори щодо адаптації законодавства вирішуються на загальних підставах) [7, с. 73]. Виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС спрямоване на поступове зменшення торговельних бар'єрів та збільшення доступу українських експортерів товарів та послуг на ринок ЄС, а також запуск в Україні роботи ринків, що працюють у відповідності до європейських принципів та практик [8, с. 4]. З метою виконання умов Угоди про асоціацію, враховуючи надання Україні статусу кандидата на вступ в ЄС, частину наведених заходів вже втілено в життя. Зокрема, згідно

з Аналітичним звітом Єврокомісії щодо заявки України на членство в ЄС, від 1 лютого 2023 року конкурентне законодавство України загалом узгоджено з *acquis* ЄС, Закон «Про захист економічної конкуренції» широко відображає положення Договору про функціонування Європейського Союзу щодо обмежувальних угод та зловживання домінуючим становищем, вимагає попереднього контролю впливу на конкуренцію угод M&A, учасники яких перевищують визначені ним пороги обороту. Водночас Звіт наголошує на існуванні певних законодавчих прогалинах, про що йдеться в 5 та 8 розділах в частині публічних закупівель та регулювання сфери державної допомоги [9]. Отже, процес приведення законодавства України в сфері захисту конкуренції у відповідність зі стандартами ЄС потребує завершення.

На нашу думку, недоліки нормативно-правової регламентації захисту конкуренції можуть бути усунені шляхом прийняття єдиного кодифікованого акту, який би ґрунтувався на положеннях Конституції України та регламентував усі аспекти державного захисту конкуренції: правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності; ознаки проявів недобросовісної конкуренції; правові засади захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції; правові засади діяльності та здійснення повноважень Антимонопольного комітету України, правові засади проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції, спрямований на забезпечення захисту та розвитку конкуренції, підвищення прозорості функціонування системи державної допомоги та дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги.

До недоліків правозастосування відносяться: 1) незадовільна виконавча дисципліна, в тому числі самих суб'єктів підприємницької діяльності; 2) непослідовна практика правозастосування, обумовлена недостатньою правовою визначеністю законодавства; 3) непродуманість державної політики у сфері формування конкурентного середовища [10, с. 114]. Наприклад, як

зазначає З.М. Борисенко, «Недостатня увага держави до питань формування конкурентного середовища та захисту конкуренції призводить до систематичних збоїв нормального ритму функціонування економіки. В результаті з року в рік маємо такі негативні явища як, наприклад, регулярні змови на ринках паливно-мастильних матеріалів у період посівної та під час збирання врожаю. З цієї самої причини у період пікових навантажень постачальники підвищують ціни на цукор та інші продукти харчування. Водночас під час масової заготівлі сільськогосподарської продукції ціни на неї стрімко падають; згодом це призводить до скорочення виробництва.» [10, с. 114]. Іншим прикладом є фактична фіктивність конкуренції у галузі енергетики. До грудня 2018 року на основі кожного облэнерго мали сформуватися дві окремі компанії: оператор системи розподілу (ОСР), який займається розподілом електроенергії та обслуговує мережі, та постачальник, який продає електроенергію споживачам (ПСО). Проте постачальники, сформовані на базі колишніх облэнерго, також виконують функцію забезпечення електроенергією населення і малих непобутових споживачів за регульованою ціною. Споживачі вже можуть обирати та змінювати постачальника. Однак поки діє положення про покладання спеціальних обов'язків, у населення фактично немає мотивації для переходу і конкуренція розвивається неактивно, так як на ринку електричної енергії не запроваджено дієвого моніторингу за діяльністю учасників ринку для забезпечення прозорості та запобігання зловживанням та недобросовісній конкуренції виробників електричної енергії і трейдерів ринку [8, с. 49; 11]. Проте фактична відсутність конкуренції на ринку енергетичних послуг призводить до його монополізації, що зумовлює підвищення тарифів на електроенергію [12].

Крім іншого, серед проблем називають необґрунтованість законодавчих обмежень та вимог, які містяться в окремих нормативно-правових актах та фактично нівелюють конституційні гарантії свободи підприємницької діяльності та захисту конкуренції.

Вважаємо, що проблеми правозастосування можуть бути усунуті: 1) шляхом розробки кон-

цепції захисту конкуренції, яка базувалась би на положеннях *acquis* ЄС та глави 10 Угоди про асоціацію і як б стала основою для розробки державної стратегії захисту конкуренції, що включала б у себе розробку конкретних дій та заходів; 2) вивчення практики правозастосування з метою виявлення тих правових норм, які не відповідають принципу «якості закону», для подальшого викладення їх у редакції, яка забезпечувала б їх прогнозоване та стале застосування; 3) підвищення рівня виконавчої дисципліни шляхом розробки заохочень за добросовісне виконання законодавчих положень стосовно захисту конкуренції та штрафних санкцій за їх порушення.

Висновки. Системною проблемою підприємницької діяльності та захисту конкуренції є надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання. Зовнішніми проявами надмірності втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання є недоліки нормативно-правової регламентації підприємницької діяльності та захисту конкуренції та недоліки правозастосування, що має наслідком неефективність державного нагляду у сфері господарської діяльності та захисту конкуренції та ускладнення здійснення господарської діяльності. Недоліки нормативно-правової регламентації захисту конкуренції можуть бути усунені шляхом прийняття єдиного кодифікованого акту, який би ґрунтувався на положеннях Конституції України та регламентував усі аспекти державного захисту конкуренції. Що стосується проблеми правозастосування, то проблема непродуктивності державної політики у сфері формування конкурентного середовища може бути усунена шляхом розробки концепції захисту конкуренції, яка базувалась би на положеннях *acquis* ЄС та глави 10 Угоди про асоціацію і як б стала основою для розробки державної стратегії захисту конкуренції, що включала б у себе розробку конкретних дій та заходів; проблема непослідовності практики правозастосування, обумовленої недостатньою правовою визначеністю законодавства – шляхом вивчення практики правозастосування з метою виявлення тих правових норм, які не відповідають прин-

ципу «якості закону», для подальшого викладення їх у редакції, яка забезпечувала б їх прогнозоване та стале застосування; проблема незадовільної виконавчої дисципліни – шляхом розробки заохочень за добросовісне виконання законодавчих положень стосовно захисту конкуренції та штрафних санкцій за їх порушення.

Література

1. Економічна теорія: політекономія / за ред. В.Д. Базилевича. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.
2. Савчин М.В. Конституційне право України: підручник / відп. ред. проф., д.ю.н. М.О. Баймуратов. Київ: Правова єдність, 2009. 1008 с.
3. Конституція України від 28 чер. 1996 р. в ред. Закону України № 27-IX від 03 верес. 2019 р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.08.2023).
4. Глібко С.В., Гречко О.А. Конституційні гарантії права на підприємницьку діяльність. *Право та інноваційне суспільство*. 2020. № 2(15). С. 154-160. URL: https://apir.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/Hlibko_Hrechko13.pdf (дата звернення: 28.08.2023).
5. Маматова Л. Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. 2018. № 35. С. 33-40. URL: https://journals.uran.ua/ves_pstu/article/view/133279 (дата звернення: 29.08.2023).
6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 29.08.2023).
7. Економічна складова Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління / О. Бетлій, М. Риженков, К. Кравчук та ін. Київ: Альфа-ПК, 2014. 140 с.
8. Таран С. Огляд результатів виконання Угоди про асоціацію та ПВЗВТ між Україною та ЄС: розвиток ринків. Центр аналізу міжнародної торгівлі Trade+ при Київській школі економіки. 2021. 50 с. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/analiz_

rezultativ_ua_oglyad_rynkiv_20.6.21.pdf (дата звернення: 30.08.2023).

9. Фефелов О. Відповідність конкурентного законодавства України acquis ЄС: над чим доведеться працювати? *Юридична газета On-line*. 14.02.2023. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/vidpovidnist-konkurentnogo-zakonodavstva-ukrayini-acquis-es-nad-chim-dovedetsya-pracyuvati.html> (дата звернення: 30.08.2023).

10. Борисенко З.М. Проблеми створення конкурентного середовища в Україні. *Наукові записки НАУКМА*. Том 68. Економічні науки. 2007. С. 114-121. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/53f7bf84-bc59-4d7a-9261-1a2b15aa0189/content> (дата звернення: 30.08.2023).

11. Луцька В. Анбалдінг: навіщо в українській енергетиці збільшують конкуренцію. *Хмарочос*. 16.12.2020. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2020/12/16/anbandling-navishho-v-ukrayinskij-energetytsi-zbilshuyut-konkurenciyu/> (дата звернення: 01.09.2023).

12. Шевчук Ю. Якщо немає конкуренції на ринку енергетичних послуг монополіст встановлює надвисокі тарифи. *Голос України*. 17.04.2019. URL: <http://www.golos.com.ua/article/316064> (дата звернення: 28.08.2023).

References

1. *Ekonomichna teoriia: politekonomiia / za red. V.D. Bazylevycha*. Kyiv. Znannia-Pres, 2007. 719 s.

2. Savchyn M.V. *Konstytutsiine pravo Ukrainy: pidruchnyk / vidp. red. prof., d.iu.n. M.O. Baimuratov*. Kyiv: Pravova yednist, 2009. 1008 s.

3. *Konstytutsiia Ukrainy vid 28 cher. 1996 r. v red. Zakonu Ukrainy № 27-IX vid 03.09.2019. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.08.2023).

4. Hlibko S.V., Hrechko O.A. *Konstytutsiini harantii prava na pidpriemnytsku diialnist. Pravo ta innovatsiine suspilstvo*. 2020. № 2(15). S. 154-160. URL: https://apir.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/Hlibko_Hrechko13.pdf (дата звернення: 28.08.2023).

5. Mamatova L. *Pravove zabezpechennia pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini. Visnyk*

Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. 2018. № 35. S. 33-40. URL: https://journals.urau.ua/ves_pstu/article/view/133279 (дата звернення: 29.08.2023).

6. *Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 29.08.2023).

7. *Ekonomichna skladova Uhody pro Asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS: naslidky dlia biznesu, naselennia ta derzhavnoho upravlinnia / O. Betlii, M. Ryzhenkov, K. Kravchuk ta in. Kyiv: Alfa-PIK, 2014. 140 s.*

8. Taran S. *Ohliad rezultativ vykonannia Uhody pro asotsiatsiiu ta PVZVT mizh Ukrainoiu ta YeS: rozvytok rynkiv. Tsentr analizu mizhnarodnoi torhivli Trade+ pry Kyivskii shkoli ekonomiky*. 2021. 50 s. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/analiz_rezultativ_ua_oglyad_rynkiv_20.6.21.pdf (дата звернення: 30.08.2023).

9. Fefelov O. *Vidpovidnist konkurentnogo zakonodavstva Ukrainy acquis YeS: nad chym dovedetsia pratsiuvaty? Yurydychna hazeta On-line*. 14.02.2023. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/vidpovidnist-konkurentnogo-zakonodavstva-ukrayini-acquis-es-nad-chim-dovedetsya-pracyuvati.html> (дата звернення: 30.08.2023).

10. Borysenko Z.M. *Problemy stvorennia konkurentnogo sredovyscha v Ukraini. Naukovi zapysky NAUKMA*. Том 68. *Ekonomichni nauky*. 2007. S. 114-121. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/53f7bf84-bc59-4d7a-9261-1a2b15aa0189/content> (дата звернення: 30.08.2023).

11. Lutska V. *Anbalidinh: navishcho v ukraïnskii enerhetytsi zbiluiut konkurenciiu. Khmarochos*. 16.12.2020. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2020/12/16/anbandling-navishho-v-ukrayinskij-energetytsi-zbilshuyut-konkurenciyu/> (дата звернення: 01.09.2023).

12. Shevchuk Yu. *Yakshcho nemaie konkurencii na rynku enerhetychnykh posluh monopolist vstanovliuie nadvysokiv taryfy. Holos Ukrainy*. 17.04.2019. URL: <http://www.golos.com.ua/article/316064> (дата звернення: 28.08.2023).

**CONSTITUTIONAL AND LEGAL ENSURING OF THE PROTECTION
OF COMPETITION IN BUSINESS ACTIVITY IN UKRAINE:
PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE**

National Transport University
Omelyanovicha-Pavlenka Mykhaila str., 1, 01010, Kyiv, Ukraine
E-mail: vash13@ukr.net

Purpose: to characterize the problems of the theory and practice of constitutional and legal protection of competition in business activity in Ukraine as a single system of constitutional norms and offer ways to solve them. **Research methods:** dialectical, systemic, analysis and synthesis, generalization. **Results:** theoretical and practical problems of constitutional and legal provision of competition in business activity were determined and ways of their solution were proposed. **Discussion:** a systemic problem of business activity and competition protection is the excessive intervention of state authorities in the activities of economic entities, the external manifestations of which are deficiencies in the regulatory and legal regulation of business activity and competition protection and law enforcement deficiencies.

There are the shortcomings of the legal regulation of business activity and protection of competition: 1) the uncertainty of the priority of legislative acts regarding the regulation of business activity and competition; 2) complexity and volume of the regulatory framework; 3) instability and internal inconsistency of legislative acts; 3) lack of mechanisms for their implementation in the laws.

The shortcomings of law enforcement include: 1) unsatisfactory executive discipline, including by the subjects of entrepreneurial activity themselves; 2) inconsistent practice of law enforcement due to insufficient legal certainty of the legislation; 3) recklessness policy in the field of competitive environment formation.

These problems can be eliminated by adopting a single codified act, which would regulate all aspects of state protection of competition, and the concept of competition protection, which would be based on the provisions of the EU acquis and Chapter 10 of the Association Agreement and would become the basis for the development of a state strategy for the protection of competition.

Key words: constitutional and legal provision; constitutional rights; economic rights; entrepreneurship; entrepreneurial activity; the right to entrepreneurial activity; competition; protection of competition; monopoly position.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2023